

Korvaamaton käsikirja 1500-luvun rälssistä

Henrik Impola: Frälset och dess rusttjänst i Finland på 1500-talet. Skrifter utgivna av Genealogiska Samfundet i Finland 59. Genealogiska samfundet i Finland 2011. 450 s.

Henrik Impolan käsikirja *Frälset och dess rusttjänst i Finland på 1500-talet* ilmentää todellista työn sankaruutta. Kirjoittaja on koonnut teokseen elämäkertatiedot 762 rälssimiehestä ja 82 rälssinai-sesta, jotka mainitaan 1500-luvun ratsupalveluluetteloissa. Näistä henkilöistä noin kuudesosa on aiemmin tuntemattomia, monia ei tunneta lainkaan muista aikalais-lähteistä. Lyhyisiin elämäkertaesitelyihin on koottu tiedot ratsupalveluksesta ja lisäksi heidän omaisuudestaan, elämänsä pääpiirteistä ja perhesuhteista. Etunimen mukaan aakkostettujen elämäkertataksausten lisäksi Impolan teok-sessa on lyhyt katsaus maallisen rälssin asemaan uuden ajan alussa sekä analyysi käytetyistä lähteistä.

Kattavan analyysin teko on ollut työlästä, sillä uuden ajan alun Poh-jolassa maallinen rälssi muodosti sekalaisen ryhmän ja siitä kertovat lähteet ovat nekin hajanaisia. Aatelisäätö ja sen privilegiot määri-teltiin vuonna 1569, mutta aateli-sia sukuja alettiin kirjata ja valvoa järjestelmällisesti vasta vuonna 1626, kun Ritarihuone perustettiin tätä tarkoitusta varten. Koko 1500-luvun ajan verovapaaseen ryhmään kuului niin vanhoja mah-tisukuja kuin ratsupalvelusta teke-viä, nipin napin rälssioikeuksista kiinni pitäviä perheitä.

Kuningas Juhana III näyttää ko-keneen, että hänen valtakuntansa aateli ei aivan vastannut suuren

maailman vaatimuksia. Hän katsoi aiheelliseksi evästää, miten lähetti-läiden oli selitettävä Venäjän hallit-sijalle ruotsalaista tapaa, jonka mukaisesti aatelista moni käytti patronyymejä eikä sukunimiä. Samoin oli erikseen selitettävä, miksi aatelisperheiden asuinkartanot vaihtuivat sen sijaan, että sama suku olisi sukupolvesta toiseen tunnettu tietyn pääkartanon tai linnan kautta.

Samat piirteet, jotka kuningas-takin vaivasivat, työlästyttävät myös tutkijaa, joka koettaa saada tolkkua 1500-luvun aatelista. Oli kyse sitten ratsupalveluluettelois-ta, aatelin kirjeenvaihdosta tai oikeusasiakirjoista, suuri osa rälssistä esiintyy niissä patronyymeineen ja vaihtelevine asuinkartanoineen. Esimerkiksi muuan nuorempaan Stiernkors-sukuun kuuluva rälssi-mies, joka Kansallisbiografiassa mainitaan nimellä Ivar Magnuk-senpoika Stiernkors voi esiintyä lähteissä esimerkiksi nimillä "Ivar Månsson" tai "Ivar Månsson till Fulkila" tai "Ivar Månsson till Kärknäs". Hänen leskensä puolestaan mainittiin nimellä "Fru Elin till Kärknäs", eikä missään esiinny sukunimeä Kurki/Kurck, joka on myöhemmin liitetty häneen ja hä-nen sukulaisiinsa. Pelkästään yksit-täisten henkilöiden identifioiminen voi siis vaatia tietoa aikakauden maaomistuksista ja sukujen histo-riasta.

Henrik Impola onkin tehnyt val-tavan selvitystyön käydessään läpi 1537–1602 ratsupalvelus- ja kat-selmuoluettelot sekä niissä esiinty-vät rälssin jäsenet. Monia jää vielä ulkopuolellekin, koska luettelot ei-vät ole mitenkään kattavia, mutta johdonmukainen tietyn aineisto-ryhmän perkaaminen on joka tapauksessa hyvin arvokasta työtä. Samalla Impola tekee näkyväksi luetteloihin liittyviä ongelmia ja va-javaisuuksia. Hän on myös käynyt läpi paljon muuta alkuperäisaineis-toa ja tutkimuskirjallisuutta, niin sukututkimusta kuin valtavrann

historiantutkimusta. Tämän an-siosta Impola tarjoaa koottuja päi-vityksiä esimerkiksi Jully Ramsayn monin tavoin yhä käyttökelpoi-seen teokseen *Frälseäsläkter i Fin-land intill stora ofreden* (1911–1916).

Tällaista perinpohjaista työtä voi kutsua tärkeäksi perustutkimuk-seksi, jollaiselle ei esimerkiksi yli-opistossa anneta sen ansaitsemaa taloudellista tai tieteellistä arvoa. Impolan teokseen jää varmasti korjattavaa, puutteita ja katveita. Kyseessä on kuitenkin aivan välttä-mätön käsikirja aihepiiriin tutkijoille ja hyödyllinen hakuteos monille muillekin. Esitänkin perustandardia kaikille, jotka aikovat kirjoittaa jotain 1500-luvun rälssistä, erito-ten tietyn henkilön maaomistuk-sista, ratsupalveluksesta tai suku-laisuussuhteista: kannattaa alkajai-siksi tarkistaa, mitä Impola kirjoit-taa kyseisestä henkilöstä, omistuk-sesta tai perheestä.

— ANU LAHTINEN